אם שָׁמַע אָבִיהָ את הנדר וְהֵפֵר לָהּ, וְלֹא הִקְפִּיק הַבַּעַל לִשְׁמוֹעַ את הנדר עַד שֶׁמֵּת הבעל, חוֹזֵר הָאָב לאחר מיתת הבעל וּמֵפֵר את חֶלְקוֹ שֶׁל הַבַּעַל.

אָמַר רַבִּי נָתָן, דברים אלו השנויים בבבא האחרונה, הֵן הֵן דִּבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי. אבל בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים, אֵין האב יָכוֹל לְהָפֵר את חלקו של הבעל לאחר מיתתו, משום שאין נותנ דין 'נתרוקנה רשות לאב' אלא בנדר גמור שלא נגרע כחו. ומאחר שכבר הפר האב בחיי הבעל והקליש את הנדר כולו, נמצא שבשעת מיתת הבעל שוב אין הנדר חשוב להורישו לאב מחמת קלישותו. אבל בית שמאי סוברים, שהפרת האב לא הקלישה את הנדר כולו, אלא התירה לגמרי את חצי הנדר העומד ברשות האב, אבל חציו השני העומד ברשות הבעל לא נגרע כלל מחמת הפרת האב ונשאר בכל תוקפו, ועל כן ראוי הוא חצי נדר זה להתרוקן לרשות האב במיתת הבעל.

מכאן פושטת הגמרא את הספק הנידון לעיל בדין הפרת האב או הבעל לבדה:

שְׁמַע מִינָּהּ – מהמחלוקת השנויה בברייתא האמורה, שלְדעת בֵּית שַׁמַּאי הבעל בהפרתו מֵינַּז נָיֵיז [ר־גוזז] את הנדר, וחציו האחד מופר לגמרי ואילו חציו השני עומד באיסורו לגמרי אף לענין מלקות. ולְדעת בֵּית הִלֵּל, הבעל בהפרתו מְקַלֵּשׁ קָלֵישׁ [ר־מקלישׁ] את הנדר כולו, ושום חלק ממנו אינו עומד בחומר מלקות. מסיקה הגמרא, שְׁמַע מִינָּהּ שאכן הדבר שנוי במחלוקת בית שמאי ובית הלל [ראה טבלה].

ספק רבא האם יש דין שאלה בהקמה והפרה:

מי שנדר והתחרט על נדרו משום שראה שהוא מצטער מחמתו, או שהתחדש אצלו דבר שלא היה בשעת הנדר, ואילו היה יודע שיארע לו כן היה נמנע מלידור, הרי הוא בא אצל חכם או אצל שלשה הדיוטות ונשאל על נדרו. ואומר להם, 'אילו הייתי יודע שאצטער בדבר, או שיארע לי כך וכך, לא הייתי נודר'. והרי הם אומרים לו 'מותר לך', ובכך בטל הנדר.

בָּעֵי רָבָא, האם כשם שנשאלים על גוף הנדר, כמו כן יֵשׁ דין שְׁאֵלָה בְּהֶקֵּם – באב או בעל שהקימו את הנדר לבתו או לאשתו, משום שהקמה היא כעין הנדר עצמו, שהרי ההקמה מקיימת את הנדר. ולפיכך האב שהקים את נדרי בתו, או הבעל שהקים את נדרי אשתו, ובו ביום הלך אצל חכם והתחרט על הקמתו, החכם מבטל את ההקמה, ושוב יכולים האב או הבעל להפר את נדריה בו ביום. אוֹ דלמא, אֵין דין שְׁאֵלָה בְּהֶקֵּם, ואין האב או הבעל נשאלים על הקמתם. לפיכך, לאחר שהקימו את הנדר שוב אינם מפירים אותו לעולם.

ועוד הסתפק רבא, אִם תִּמְצָא לוֹמַר שֵׁישׁ דין שְׁאֵלָה בְּהֶקֵּם, עדיין יש להסתפק, האם כשם שיש דין שאלה בהקם כמו כן יֵשׁ דין שְׁאֵלָה בְּהֶפֵר – בהפרת האב או הבעל. והרי הם יכולים להשאל אצל חכם ולבטל את הפרתם, ולהחזיר את הנדר לתוקפו. אוֹ דלמא, אף שיש דין שאלה בהקם משום שהוא כעין הנדר עצמו, אבל אֵין דין שְׁאֵלָה בְּהֶפֵר, לפי שאינו כעין נדר.

הגמרא פושטת את הספיקות האמורים:

תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, נִשְׁאָלִין עַל הַהֶקֵּם, משום שהוא כעין הנדר עצמו. וְאולם אֵין נִשְׁאָלִין עַל הַהֵפֵר, משום שאינו דומה לנדר עצמו, אלא הוא ביטול הנדר.

ספק רבה בהקמה אחר הקמה:

בָּעֵי רַבָּה, בעל האומר לאשתו, או אב האומר לבתו על נדריה, קַיָּים לֵיכִי [־לך] הנדר, וחזר ואמר לה 'קַיָּים לֵיכִי' הנדר, וְאחר כך נִשְׁאַל אצל חכם עַל הַהֶקֶמָה רִאשׁוֹנָה וביטלה, מַהוּ – מה דינה של ההקמה השניה. האם מאחר שבשעה שהוציא מפיו את ההקמה השניה עדיין היה הנדר מוקם מחמת ההקמה הראשונה, וממילא לא היה לה להקמה השניה מקום לחול, על כן שוב אינה חלה אף לאחר שבטלה הראשונה. או דלמא, אף שבשעתה לא היה לה להקמה השניה מקום לחול, מכל מקום מאחר שבטלה ההקמה הראשונה על ידי השאלה, מוצאת לה השניה מקום לחול והרי היא חלה.

הגמרא פושטת את הספק האמור:

תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רָבָא (לעיל יח. ובשבועות כז:) על מה ששנינו במשנה שם, שאם נשבע ואמר 'שבועה שלא אוכל כבר זו', וחזר ונשבע עליה 'שבועה שלא אוכלנה', אינו חייב אלא משום השבועה הראשונה, ולא משום השבועה השניה, לפי שאין שבועה חלה על שבועה, כדתנן לעיל (יז.). ועל זה אמר רבא, שְׁאִם נִשְׁאַל עַל השבועה הָרִאשׁוֹנָה, השבועה הַשֵּׁנִיָּה חָלָה עָלָיו. ומכאן יש להוכיח אף להקמה אחר הקמה, שמאחר שהתבטלה ההקמה הראשונה על ידי השאלה, שוב מוצאת לה ההקמה השניה מקום לחול.

ספק נוסף בדין הקמה והפרה:

בָּעֵי רַבָּה, בעל האומר לאשתו או אב האומר לבתו על נדריה, 'קַיָּים לֵיכִי וּמוּפָר לֵיכִי, וְלֹא תֵּיחוֹל הֶקֶמָה אֶלָּא אִם כֵּן חָלָה הֲפָרָה', מַהוּ – מה דינה של אמירה זו. ואין ספק שההקמה אינה חלה, משום שהתנה שלא תחול אלא אם כן תחול גם ההפרה. ואם כן ממה נפשך, אם חלה ההפרה כבר בטל הנדר, ואין לה להקמה על מה שתחול. ואם לא תחול ההפרה, אף ההקמה לא תחול, שהרי לא התקיים תנאו. אך על ההפרה יש להסתפק, האם מכך שהקדים את ההקמה להפרה מוכח שבכוונתו להתנות גם על ההפרה, שלא תחול אלא אם כן תחול קודם לה הקמה, ואם כן לא יתכן שתחול ההפרה. או דלמא, לא התנה אלא על ההקמה, אבל על ההפרה לא התנה כלום, והרי היא חלה אף על פי שלא חלה ההקמה.

הגמרא פושטת את הספק האמור:

אגרות קודש

ב"ה, י"א מנ"א, ה'תשי"ז

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ג תמוז, בו כותב על דבר שתי האפשריות לשכירת מקום בשביל החדר.

מובן אשר שכירת מקום בהעלם שם ועל ידי זה יהי' תמיד מורא של לחץ וכו' אינה כדאית כלל.

בענין שם המוסד, צ"ע אם כדאי לקבעו תיכף שזה יניח עליו חותם מסויים, שהצד החיובי שבזה שאלה הזרים לרוח חותם זה יראו תיכף שאין להם יד בו, אבל גם הצד שלילי שזה עלול למנוע השתתפות אנשים כאלה שאין רוצים שבגלוי יאמרו עליהם שהם שייכים למסגרת זו. ובהתאם לזה,

המשך בעמוד הבא

תָּא שְׁמַע, דְּמִפְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יוֹסֵי שלפנינו יש לפשוט את הספק האמור. **דְּתָנַן** בתמורה (כה:), האומר על בהמה, 'הֲרֵי זוֹ **תְּמוּרַת עוֹלָה תְּמוּרַת שְׁלָמִים**', דין הבהמה שֶׁהֲרֵי זוֹ **תְּמוּרַת עוֹלָה. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אִם** אכן **לְבַדֵּק נֶתְבַּיֵּן מְתֻחֶלֶּה** שיחולו על הבהמה שתי הקדושות כאחת, על אף שהקדים בדיבורו את העולה לשלמים אין בכך כלום, אלא **הוֹאִיל וְאִי אֶפְשָׁר לְקָרוֹת** את **שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת כְּאֶחָד** [ר־בבת אחת], **דִּבְרֵיהֶן** כַּיָּיְמִין, ומתקדשת הבהמה בקדושת עולה וקדושת שלמים יחד.

ומבואר בגמרא שם (כו.), שאם אמר 'תחול עליה תמורת עולה ואחר כך תחול תמורת שלמים', הכל מודים שיש לנו לתפוס לשון ראשון, והרי היא תמורת עולה. משום שלאחר שנתפס בה קדושת עולה, שוב אי אפשר שתחול עליה גם קדושת שלמים. ולעומת זאת, אם אמר 'לא תחול עליה תמורת עולה אלא אם כן תחול עליה גם תמורת שלמים', הכל מודים שחלות עליה שתי הקדושות כאחת. שהרי יתכן שיחולו עליה שתי הקדושות בבת אחת, ודינה לרעות עד שתסתאב [ר־שיפול בה מום], ותמכר במומה, ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים, וכיון שהתנה שלא תחול אף אחת מהן לבדה אלא יחולו שתיהן יחד, בהברח ששתיהן חלות כאחת. ולא נחלקו רבי מאיר ורבי יוסי אלא כשאמר 'תמורת עולה תמורת שלמים'. רבי מאיר סובר, מכך שאמר 'תמורת עולה תמורת שלמים' ולא אמר 'תמורת עולה ושלמים', מוכח שבכוונתו שתחול קודם תמורת העולה, ורק אחריה תחול תמורת השלמים. ומאחר שכבר חלה תמורת העולה תחילה, שוב אי אפשר שתחול בה קדושה אחרת. ורבי יוסי סובר, שאין להסיק מכך שאמר 'תמורה' על כל אחת מהקדושות בפני עצמה, ולא אמר 'תמורת עולה ושלמים', שבכוונתו שיחולו זו אחר זו, אלא יתכן שאמר כן משום שהוא רוצה שתחול על הבהמה קדושת הגוף, ותקרב על המזבח. והוא טועה וסובר שאם יאמר 'תמורה' על כל אחת בפני עצמה, תתקדש הבהמה בקדושת שתיהן, ותקרב למזבח גם בתורת עולה וגם בתורת שלמים, אבל אם לא יאמר 'תמורה' על כל אחת בנפרד אף על פי שתחול על הבהמה קדושת עולה ושלמים, אבל לא יקריבו את הבהמה הזאת כלל, אלא תמכר ויפלו דמיה חציים לעולה וחציים לשלמים. על כן שואלים את פיו, ואם אכן אמר שהתכוין לכך שיחולו שתיהן בבת אחת, דבריו קיימים.

מסיקה הגמרא את ראייתה, לרבי יוסי הסובר שאין להוכיח מסדר דבריו שבכוונתו שהדיבור הראשון יקדים לחול קודם הדיבור השני, ודאי שהוא הדין באומר 'קיים ליבי ומופר ליבי', שאינו מקפיד שהקמה תקדים לחול לפני ההפרה, ומה שהקדים בדיבורו את ההקמה, אין זה אלא משום שאינו יכול לומר את שתיהן בבת אחת. ומאחר שההקמה בין כך אינה יכולה לחול, שהרי התנה שלא תחול אלא אם כן תחול ההפרה, חלה ההפרה לבדה. **וַאֲפִילּוּ רַבִּי מֵאִיר** הסובר בתמורה 'תפוס לשון ראשון', **לֹא קָאָמַר** כן אלא משום **דְּלֹא אָמַר 'לֹא תֵּיחוֹל וֹ אֶלָּא אִם כֵּן חָלָה זוֹ'**, ולא התנה שלא תחול תמורת העולה אלא אם כן תחול תמורת השלמים, על כן מסתבר שהוא מקפיד שתחול קודם תמורת העולה, אף שעל ידי כך לא תוכל לחול תמורת השלמים. **אֲבָל הָכָא, דְּאָמַר 'לֹא תֵּיחוֹל חֲקָמָה אֶלָּא אִם כֵּן חָלָה הֲפָרָה', רַבִּי מֵאִיר נַמִּי מוֹדֶה דַּהֲפָרָה חָלָה** אף אם לא תחול קודם לה הקמה. שהרי אין מסתבר לומר במקרה זה שהוא מעדיף את ההקמה על ההפרה ומקפיד שתחול לפניה, אלא אדרבה, הרי הוא מקפיד שלא תחול ההקמה בלא הפרה.

ספק נוסף בדין הקמה והפרה:

בָּעֵי רַבָּה, אב האומר לבתו או בעל האומר לאשתו על נדריה, 'קַיָּים וּמוּפָר לֵיבִי' **בְּבַת אַחַת, מַהוּ** – מה דינה של אמירה זו. האם על כל אחת בפני עצמה, בין על ההקמה ובין על ההפרה, יש לומר שמא הקדימה האחת לחול לפני חברתה, ונמצא שחלה אחת מביניהן ולא מבורר איזו מהן. או דלמא, מאחר שלא הקדים אף אחת מהן לחברתה, שמא חלה דווקא ההקמה ושוב אינו יכול להפר.

הגמרא פושטת את הספק האמור:

תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבָּה, כָּל דָּבָר שכלול משני דברים **שֶׁאֵינוֹ** יכול לחול **בְּזֶה אַחַר זֶה, אֲפִילּוּ בְּבַת אַחַת אֵינוֹ** חל. ועל כן שנינו בקידושין (נ:) המקדש אשה ובתה, או המקדש שתי אחיות, בבת אחת, אין חלים קידושי אף אחת מהן. שכשם שאינו יכול לקדש את הבת לאחר שקידש את אמה או להיפך, וכן אינו יכול לקדש אשה לאחר שקידש את אחותה, כמו כן אינו יכול לקדש את שתיהן בבת אחת. והוא הדין בהקמה והפרה, מאחר שאין ההקמה יכולה לחול לאחר ההפרה, וכן ההפרה אינה יכולה לחול לאחר ההקמה, על כן גם אם עשה את שתיהן בבת אחת לא חלה אף אחת מהן. נמצא שהנדר אינו מוקם ואינו מופר, ובידו לאחר מכן להקים את הנדר או להפר את הנדר.

ספק נוסף בדין הקמה והפרה:

בָּעֵי רַבָּה, אב האומר לבתו או בעל האומר לאשתו, 'קַיָּים לֵיבִי **הַיּוֹם, מַהוּ** – מה דינה של אמירה זו. **מִי אֲמִרִינַן, כְּמַאן דְּאָמַר לָהּ** 'קיים ליבי היום **ומוּפָר לֵיבִי לְמָחָר**', שהרי מכלל אמירתו 'קיים ליבי היום' משתמע שמחר יהיה מופר. **אוֹ דִלְמָא, הָא** סוף סוף **לֹא אָמַר לָהּ** שיהיה הנדר מופר לה למחר, ואף שמכלל דבריו משתמעת הפרה למחר, אין זו הפרה. ממשיך רבה להסתפק באופן אחר:

המשך מהעמוד הקודם

ויהי רצון שיגדלוהו ואת כל יו״ח שי׳ לתורה ולחופה ולמעשים טובים, מוארים באור וחום חסידותי.

וזכות התעסקותו בלימוד תורתנו תורת חיים עם בני ישראל, בני אלקים חיים, תרבה בברכות השי״ת והצלחתו במלאכתו מלאכת הקדש, ובעניניו הפרטים גם יחד.

בודאי נודע לכת״ר (ואולי גם ראה) החוברת פלפול התלמידים שהו״ל פה, ובה חידושי תורה בנגלה ובחסידות מתלמידי תומכי תמימים דפה.

ומהנכון ביותר וביותר שיו״ל עד״ז גם מתלמידי תומכי תמימים דלוד.

ובודאי למותר לעורר אודות זה, אבל נצטוינו אין מזרזין אלא למזורזין. ואם רק יש אפשריות, הרי מהמתאים ביותר שיו״ל אם לח״י אלול או לחדש תשרי הבע״ל, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

ובסיום מעין הפתיחה בברכת מזל טוב ולבשו״ט בכוב״פ.